

2. DECEMBER 2025 | SEMINÁR

Pastierstvo a salašníctvo na Slovensku

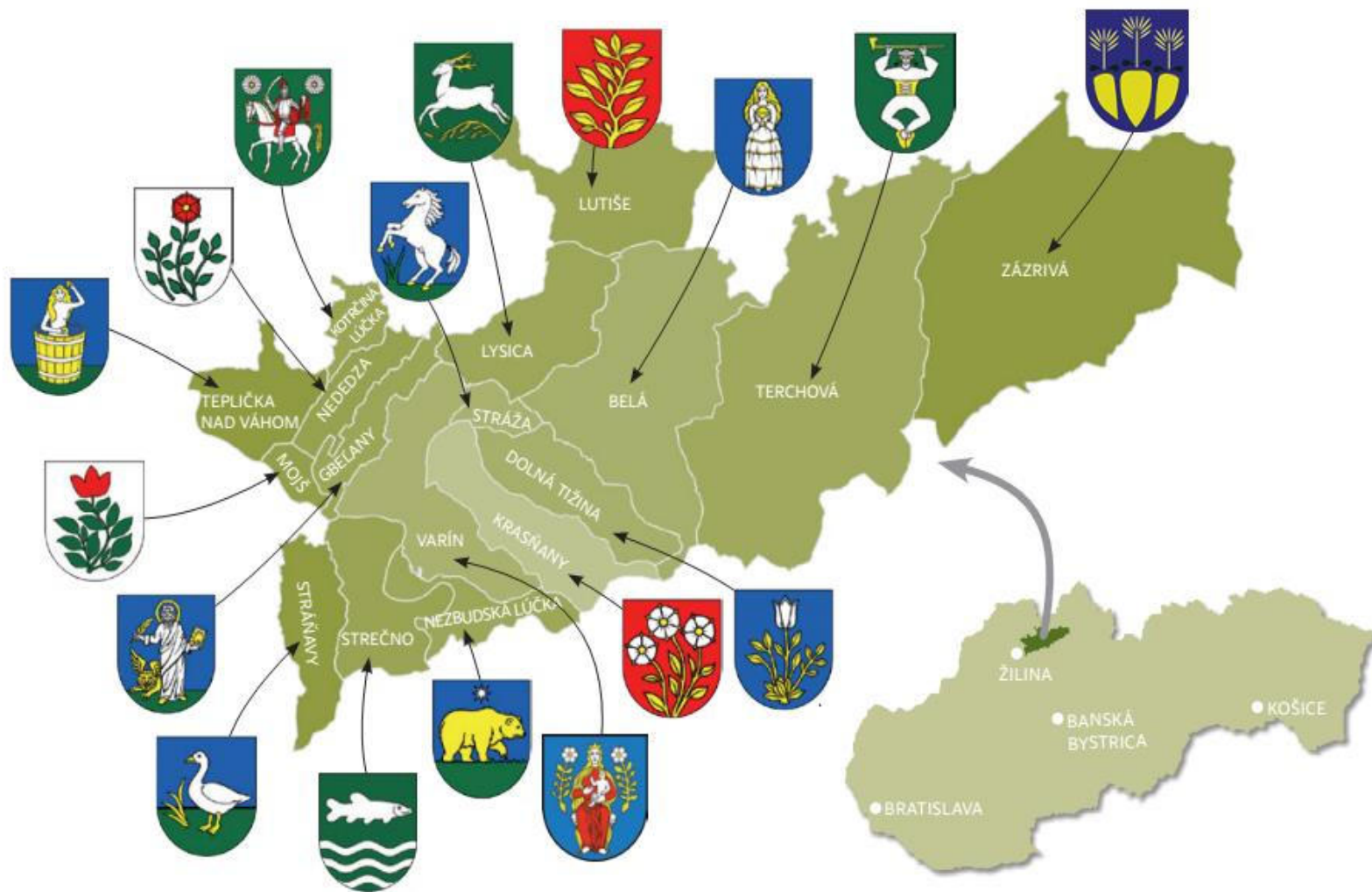
Podpora pastierstva a salašníctva na Slovensku

Iniciatívy pre zachovanie salašníctva ako kultúrneho a prírodného dedičstva

2.12.2025

Peter Madigár

Zopár údajov

Vznik: 20.3.2008

Rozloha: 339,89 km²

Počet obyvateľov: 33 082

Hustota: 97,33 obyv./km²

Okresy: Žilina, Dolný Kubín

Doteraz podporených mnoho projektov v území za viac ako 3,5 milióna EUR

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka:
Európa investuje do vidieckych oblastí

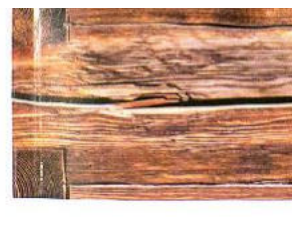

Program
rozvoja vidieka SR
2014-2022

krajina & architektúra

MANUÁL: AKO STAVAŤ POD ROZSUTCOM

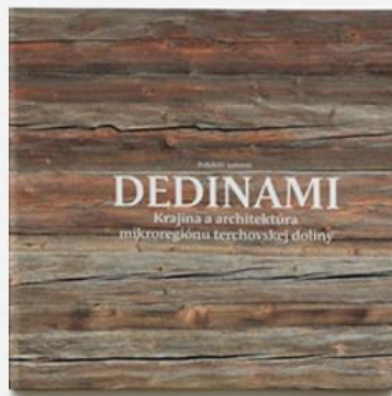
Milan Šuška a kol.

Návod, ako stavať kvalitne,
s ohľadom na krajinu, miestne
tradície a trvalo udržateľný
rozvoj.

podrozsut.com

manuál vidieckej architektúry, pracovný zošit, komix...

Kniha o hodnotách krajiny a
architektúry s fotografiami a
komentármi týkajúcimi sa
mikroregiónu terchovskej doliny.

Manuál pre obyvateľov, stavebníkov,
developerov, obce, úrady, inštitúcie a
širokú verejnosť je jednoduchým
návodom ako stavať kvalitne s
ohľadom na krajinu, miestne tradície a
trvalo udržateľný rozvoj.

Pracovný zošit pre pedagógov, a
ostatných, ktorí pracujú s deťmi
obsahujúci úlohy, návody a podnetné
informácie k rôznym témam týkajúcim
sa krajiny a architektúry v
mikroregióne terchovskej doliny.

Komix o fiktívnom hrdinovi, ktorý sa
vracia do krajiny predkov a očami
turistu popisuje aktuálne problémy

www.podrozsut.com

~ Nový bača zhromaždil po dedine ovce od všetkých gazdov, valasi s bačovou ženou zatiaľ vyberali od gazdov pozívku pre salaš na sezónu ~

~ Pri redikani pastieri privracajú stádo ~

~ Pri miešaní oviec sa podľa tradície museli ovce trikrát obohnúť okolo „mäjky“ ~

~ Kone doťahali na salaš voz so všetkými vecami ~

~ Bača, salašný gazda so ženami a valasi na salaši. Po príchode na salaš musel bača založiť oheň, ktorý nesmel vyhasnúť až do jesene ~

~ Bača musel po príchode na salaš trikrát obehnúť okolo stáda a pookladzať ho dymiacimi zelinami ~

~ Posvätenie oviec svätou vodou a okladzanie dymiacimi zelinami ~

~ Stádo oviec v kosiari na holi ~

Projekt „Bačovanie v Karpatoch“ realizovali spolu dve občianske združenia – miestne akčné skupiny OZ „Partnersstvo pre MAS Terchovská dolina“ a Miestni akční skupina Valašsko – Horní Vácko, z.s. Obe územia sú mikrorégióne, ktoré spája historické osídlenie. Valašská kolonizácia v 15. a 16. storočí menila ráz miestnej krajiny a výrazne ovplyvnila hospodárstvo, miestne tradície, kultúru a krajinný ráz na oboch stranách hranice. Inšpiráciou pre projekt „Bačovanie v Karpatoch“ bola medzinárodná iniciatíva REDYK KARPACI „TRANSNUMANCE 2013“, ktorú organizovali aktivisti a organizácie z Českej republiky, Poľska, Ukrajiny a Rumunska v priebehu mesiacov máj až september v roku 2013. Jej cieľom bolo uctieť pamiatky putovania (transhumancie) valašských pastierov po Karpatoch, osídľovania krajiny, integrácia obyvateľov Karpát, vzájomné spoznávanie kultúrneho dedičstva a možnosti rozvoja horských regiónov. Projekt „Bačovanie v Karpatoch“ chcel prispieť k etnizmu tejto problematiky a témy nielen na území Terchovskej doliny či Valašska-Horního Vacka, ale aj v širšom priestore

Ovčarske obyčaje – redikaň v Žázrivej

Oživenie ovčarských zvykov ako príležitosť pre obnovu tradícií a inovatívny prístup k rozvoju cestovného ruchu

Pod pojmom „redik“ (v žázrivskom nárečí „redikaň“) sa skrýva prevoz ovčieho salaša, ktorý sa v minulosti konal vždy, keď bolo treba presunúť so stádom na pasienky. Či spíť dole. Odkladanie oviec majiteľom na jeseň sa na-

zýva rozsah alebo aj mýšlienka (v žázrivskom nárečí rôznorodá). Zvyky spojené s redikaním boli v minulosti nesmierne zaujímavým svedectvom o bohatstve duchovnej kultúry pastierov, ale aj akýmsi svedectvom nikdy nekončiacich putovaní – transhumancie za pastvou.

Pre realizáciu Ovčarskeho dňa ako vyvrcholenia projektu sme zvolili rázovú obec Žázrivá, ktorá má dlhú ovčarsku a salašnú tradíciu. Pri dramaturgii akcie sa realizátori projektu inšpirovali už spomínanými aktivitami v prihraničných karpatských regiónoch (Poľsko, Česká republika), avšak vychádzali predovšetkým z miestnych zdrojov či už vo forme vedomostí pamätníkov, odbornej literatúry, či inej dokumentácie.

Aktivita pozostávala zo slávnostnej pastierskej omše, ukážky vyháňania oviec, transportu salaša, miešania oviec, obradových zvykov, ukážky práce na salaši, výroby tradičných salašských výrobkov, ochutnávky jedál z ovčích výrobkov, mäsa a baraniny.

~ Ovčarska omša ~ tradícia a výnimočnosť regiónu Valašska a Terchovskej doliny ~

~ Juhla ako symbol pri obetných rituáloch ~

~ V Žázrivej bolo zvykom bačovské stádo na tri krúže ~

~ V redikaň sa zúčastňovali aj miestni muzikanti ~

Bačovanie v Karpatoch

Možnosti využitia miestneho dedičstva
trvalo udržateľnými aktivitami v kultúre a cestovnom ruchu

Interreg

Poľsko-Slovensko

Európsky fond regionálneho rozvoja

TRASA VALAŠSKEJ KULTÚRY

Program: Interreg V-A Poľsko-Slovensko 2014-2020

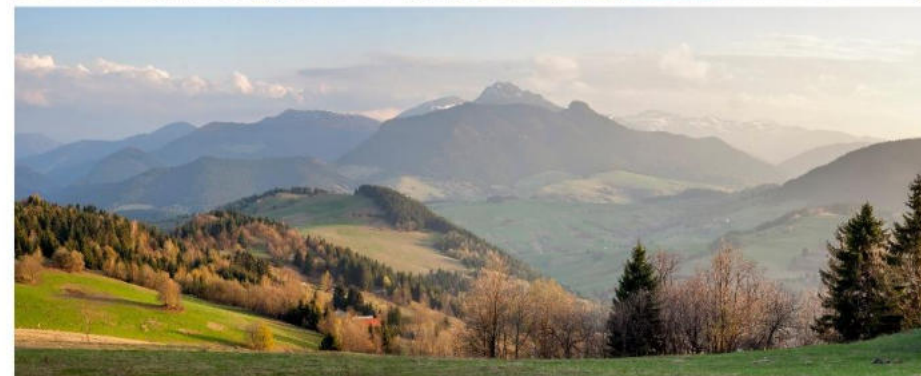
Kód projektu: PLSK.01.01.00-18-0068/16

Obdobie realizácie: 1.4.2017 – 30.10.2018

Hodnota projektu: 1 849 179,11 EUR

Hodnota aktivít projektového partnera Obce Zázrivá: 220 554,04 EUR

Spolufinancovanie EÚ: 85 % z Európskeho fondu regionálneho rozvoja

tradičné
tesárstvo
- workshopy

kulinárske akcie

Sezónne akcie: rediky / rozsady (rozsadzovanie salašov) so zvieratami zástupcami ovčiarov

TRANSFARM

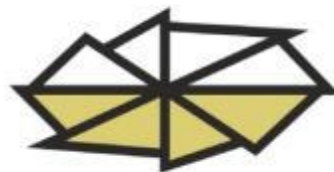
Odborné vzdelávanie a príprava pre pracovníkov transhumancie

Spolufinancovaný
Európskou úniou

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

TECHNICAL UNIVERSITY IN ZVOLEN

TRANSFARM

Vocational education and training
for transhumance practitioners

6 stretnutie pracovnej skupiny pre udržateľné poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (SARD) 26-27 apríl 2023, Vatra Dornei, (RO)

Transhumancia - rozšírenie zápisu 24-25 október 2024, Bukurešť (RO)

Bucharest Meeting: 24-25 October, Romanian Ministry of Culture

Spain, Croatia, Italy, Romania, Poland, Slovakia, Serbia, Portugal, Turkiye, Bulgaria, CC

My, ovčiari na Slovensku, pasúci naše stáda v slovenských horách, spoločne s našimi rodinami a komunitami, majú na mysli zachovanie a prenos našich zručností, poznania a tradícií na nasledujúce generácie, sa hrdo hlásime k potrebe zachovania tradičného ovčiarstva ako súčasť kultúrneho a prírodného dedičstva Slovenska. Ovčiarstvo, salašníctvo a pastierstvo je hlboko vpísané do našej kultúry, tradícií, obyčají a krajiny, stáročiami zdokonaľované aj na základe spolupráce, húževnatosti a odolnosti našich predkov.

Pastierska a valaská kultúra je neoddeliteľnou súčasťou našej identity. Vyzývame preto na zvýšenú pozornosť a podporu zo strany spoločnosti, pretože tradičné ovčiarstvo predstavuje príležitosť pre trvalo udržateľné hospodárenie v súlade s prírodou, zdravé a miestne potraviny, kultúru, ekonomický rozvoj a biodiverzitu. Cítíme sa byť súčasťou pastierskej komunity v Karpatoch, Európe a vo svete a preto vyslovujeme súhlas s nomináciou tradičného ovčiarstva na zápis do Reprezentatívneho zoznamu nemotného kultúrneho dedičstva Slovenska a súhlas s nomináciou prvku Sezónne sťahovanie dobytku (Transhumancia) na zápis do Reprezentatívneho listu nemotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO.

Občianske združenie Juhaska reguľa s partnermi pozývajú na

PREDVIANOČNÉ STRETNUTIE OVČIAROV NA SLOVENSKU

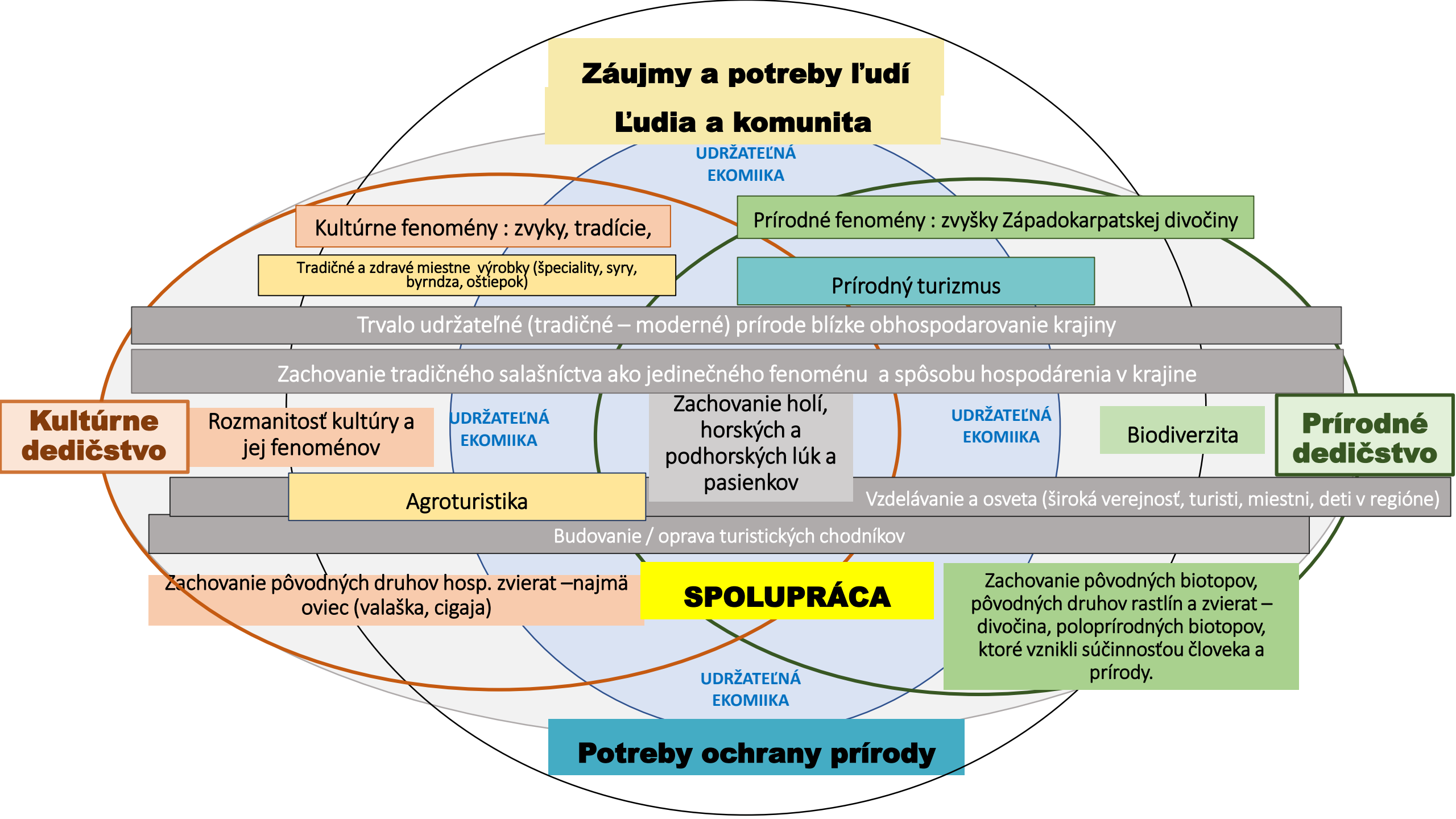
Tradičné ovčiarstvo a salašníctvo – potreba zachovania kultúrneho a prírodného dedičstva na Slovensku

štvrtok 5. 12. 2024 o 14:00 hod.
Kongresové a informačné centrum v amfiteátri Východná („modrý domček“)
Amfiteáter Východná, 032 32 Východná

- debata o možnostiach rozvoja spolupráce
- výmena skúseností, poznatkov a nápadov
- nominácia tradičného ovčiarstva a ovčiarskej kultúry do Reprezentatívneho zoznamu nemotného kultúrneho dedičstva Slovenska a Reprezentatívneho zoznamu nemotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO

Pre účastníkov bude zabezpečená strava a občerstvenie. Pre potvrdenie účasti prosíme o nahlásenie osôb na kontakty: ozjuhaskareguľa@gmail.com, 0915 176 582 – Peter Kováč
Stretnutie sa organizuje s finančnou podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

Kultúrne dedičstvo		Rozmanitosť kultúry a jej fenoménov	Zachovanie holí, horských a podhorských lúk a pasienkov	Prírodné dedičstvo	Biodiverzita
Kultúrne fenomény : zvyky, tradície, propagácia miestnej histórie, umocňovanie poznania miestnej histórie, kultúrneho dedičstva a hrdosti: - organizácia, spoluorganizácia ovčiarskych akcií (rediky, rozsady, jánske hostiny, iné akcie) - výskum/mapovanie salašníctva a pastierstva v regióne (etnografický, historický zameraný na zachytenie posledných pamätníkov pôvodného salašníctva a salašného hospodárenia, ale aj súčasných) - výskum /mapovanie sezónnych chotárnych sídiel-cholvarkov(etnografický, historický výskum zameraný na zachovanie)		Trvalo udržateľné (tradičné – moderné) prírode blízke obhospodarovanie krajiny: • Kosenie a manažment: - Kosenie podhorských / horských lúk ohrozených zánikom, obnova udržateľného obhospodarovania • Pastva: - Podpora a pomoc pri udržiavaní a obnove pastvy v rámci biotopov		Prírodné fenomény - zvyšky Zapadokarpatskej divočiny: Potreba zachovávať , udržiavať a zveľaďovať zvyšky divokej prírody bez zásahu človeka: - Propagácia týchto hodnôt a potreby symbiózy človeka a prírody	
Zachovanie pôvodných druhov hosp. zvierat – najmä oviec (valaška, cigaja): Podpora chovateľov pri chove tradičných plemien, podpora chovu a propagácia tradičných plemien: - propagácia tradičných plemien -		Zachovanie tradičného salašníctva ako jedinečného fenoménu a spôsobu hospodárenia v krajine: Salašníctvo ako spojenie historickej kultúrnej tradície, trvalo udržateľného obhospodarovania krajiny a výroby zdravých miestnych produktov • Podpora a udržanie salašného hospodárenia v MF a K Vrchovine: v terchovskej doline sa jedná už len o posledných pár chovateľov, pričom ľudia vo viacerých obciach ešte chovajú a aj by mali záujem dať na salaš na leto		Prírodný turizmus: Podporovať v regióne prírodný turizmus v udržateľnej miere so zapojením miestnej komunity (prírodné procesy, zvieratá, stopovanie, kónská turistika a pod: - Predávanie zážitku - Trasy a sprievodcovia	
Tradičné a zdravé miestne výrobky (špeciality, byrndza, oštiepok): - výroba miestnych zdravých produktov, výroba tradičných výrobkov, ktoré sú na ústupe, ale žiadané (oštiepok), bryndza, podpora zjednodušovania legislatívy ako v PL, zmena EU smernice?		Vzdelávanie a osвета (široká verejnosť, turisti, miestni, deti v regióne): Vzdelávanie v oblasti hodnôt prírody, krajiny, miestnej kultúry a trvalo udržateľného hospodárenia -- weby/ vydávanie publikácií, organizovanie zážitkových aktivít, kampane, tvorba turistickej infraštruktúry		Zachovanie prírodných a poloprírodných biotopov : Potreba zachovávanía pôvodných biotopov a biotopov, ktoré boli dotvorené za účasti vplyvu človeka: - Ochrana bezzásahových území - Manažment, revitalizácia a záchrana poloprírodných biotopov, ktoré vznikli za účasti človeka	
Agroturistika: Vytváranie autentickej agroturistickej ponuky v regióne umožňujúcej chovateľom a miestnej komunite diverzifikovať svoje poľnohospodárske činnosti a príjmy: - Pobyty na salašoch/farmách s aktívnou pomocou - Špeciálne animačné aktivity spojené s témou		Budovanie / oprava turistických chodníkov - Oprava zošľapaných exponovaných chodníkov, ktoré vedú cez najhodnotnejšie biotopy			
		Záujmy a potreby ľuďí	SPOLUPRÁCA	Potreby ochrany prírody	

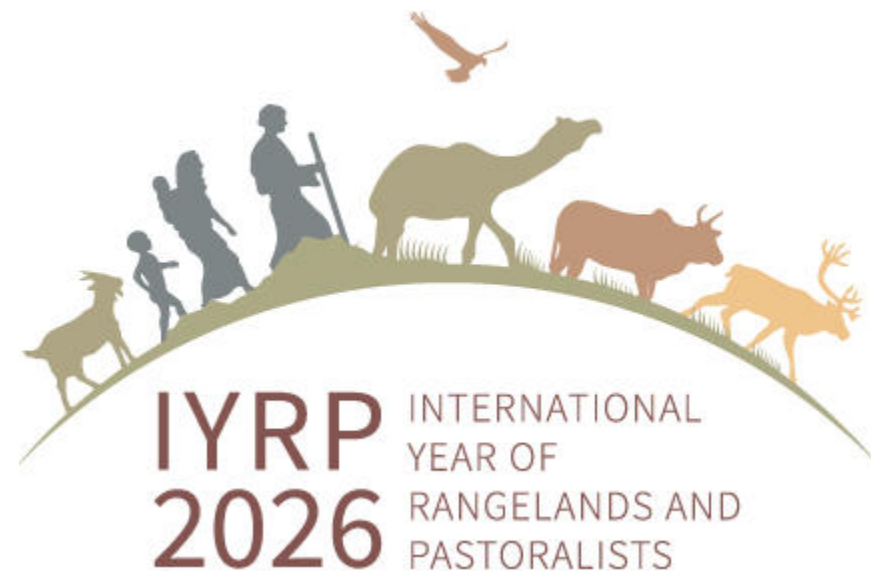
- Tradičné ovčiarstvo bolo v roku 2025 zapísané do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska pod identifikačným kódom [CTLK-RZNKD-2024/006](#).
- Očakávame pripojenie sa k medzinárodnému zápisu NKD ľudstva UNESCO „Transhumancia - sezónne pasenie zvierat“ práve počas roka 2026 / prebiehajú diskusie o samostatnom spoločnom „karpatskom zápise tradičného ovčiarstva v Karpatoch“

- pokračovanie snáh o podporu ovčiarov, salašníctva, vypásania cenných biotopov inými vhodnými druhmi zvierat,
- Inventarizácia pasienkov, biotopov najmä v NP a CHKO, diskusia o návrate pastvy, kde to je vhodné,
- sieťovanie, spolupráca, spoločné projekty, experimentálne projekty,
- neformálna odborná (expertná) platforma na podporu ovčiarov (podpora, zručnosti, kultúrne dedičstvo, ochrana prírody/šelmy vs. pasenie a pod...),

Medzinárodný rok pasienkov a pastierstva (IYRP 2026)

- Rôzne aktivity po celej Európe aj na Slovensku,
- Karpatské stretnutie (máj/jún 2026, Žilina, Terchová, Oravská Polhora,
- Stretnutie ovčiarov na Slovensku a iné

Živá kultúra

**Oravské ovečky
sa sťahovali z hôr.
Prešli pritom
až 26 kilometrov**

Stádo oviec zaplavilo ulice na Kysuciach. Redyk oživil stáročnú tradíciu a spojil tri krajiny

 Monika Gregušová

15.10.2025 21:27

Zvuk zvoncov, vôňa dymu a stádo oviec v sprievode valachov – Čierňanský Redyk v obci Čierne pri Čadci oživil dávne tradície Kysúc. Návrat oviec z hôr sa premenil na živú oslavu folklóru, remesiel a kultúrneho dedičstva, ktoré spája generácie aj krajiny.

Foto: Pavol Vlček

Ďakujem za pozornosť

Peter Madigár

*Iniciatíva pre zachovanie
pastierstva a salašníctva v Malej
Fatre a Kysuckej vrchovine*

*Miestna akčná skupina Terchovská
dolina*

madigar@mas-td.sk

+421 917 978 756

